

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ
ЗА БОРБА СРЕЩУ УПОТРЕБАТА НА ДОПИНГ
В СПОРТА (2015-2024 г.)**

2015 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	2
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА БОРБАТА С ДОПИНГА.....	4
АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT).....	13
ВИЗИЯ. МИСИЯ. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ	15
СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ	15
ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ И НЕОБХОДИМИ МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ПОСТИГАНЕ	16
МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО	23
ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ И КОНТРОЛ НА РАЗХОДИТЕ	23
ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ	24

Чрез положителното си въздействие върху социалното приобщаване, образованието, обучението и общественото здраве спортът допринася много за постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за създаването на нови работни места. Като подобрява здравето и производителността на населението, и гарантира по-високо качество на живота в третата възраст, той спомага за ограничаване на нарастването на публичните разходи за социална сигурност и здраве. Доброволната дейност в сферата на спорта може да допринесе за повишаване на шансовете за заетост и за социалното приобщаване посредством въздействието си върху образованието и обучението, както и за по-голямото гражданско участие, особено сред младите хора. Спортът, обаче, е изправен пред редица заплахи, като: допинга, насилието и нетърпимостта, от които спортистите, особено младите сред тях, и гражданите трябва да бъдат предпазени.

Под „допинг“ в спорта се разбира използването на забранени субстанции или методи за постигане на по-високи спортни постижения. Сред отделните видове допинг са приемането на средства, позволяващи по-голяма издръжливост, по-висока устойчивост на болка, по-бързо възстановяване след състезания или усилени тренировки, както и вещества, променящи способността за критична преценка на опасността и позволяващи предприемане на рискове. Следователно, допингът е в противоречие с основния принцип в спорта за честна игра, за реална оценка на възможностите и спортменство. Той опорочава правилата в спорта и разрушава възпитателната му роля. В допълнение, приемането на стимулиращи средства от типа на допинга може да представлява реална заплаха за здравето на спортиста. Многобройни са случаите на получени вреди от допингиращи средства – от преходно нарушение на нормални физиологични функции, до привикване, тежки нарушения на метаболизма, хормонален дисбаланс и дори смърт.

Като допинг се използват редица медикаменти, които не се прилагат за лечебни цели, а с намерение да подобрят изкуствено резултатите на спортистите. В медицината тези забранени субстанции се използват по лекарско предписание, но в случая се добиват по други, заобиколни и незаконни пътища, включително по интернет.

Допингът е сериозна заплаха за спорта. Употребата на допингови вещества от атлетите в аматьорския и професионалния спорт и спорта в свободното време води до сериозни рискове за общественото здраве и налага необходимостта от превантивни действия, включително и по отношение на обектите, където се практикува спорт в свободното време, като например фитнес-центровете. Предотвратяването на употребата на допинг и предвиждането на наказания за употребата на допинг остават в кръга на правомощията на спортните организации и на държавите.

Нуждата от координиране на законодателствата на държавите в областта на допинга и съгласуване на мерките, предприемани на национално и международно ниво, е довело до създаване през 1999 г. на Световната антидопингова агенция – САА (World Anti-Doping Agency – WADA). През 2003 г., САА приема Световния антидопингов кодекс (the Code; Кодексът), който е предпоставка за хармонизиране на антидопинговите политики, правила и норми в рамките на спортните организации и на публичните органи. Световният антидопингов кодекс се променя на всеки четири години, като отразява новите насоки в борбата с допинга.

Европейската комисия (ЕК) подкрепя борбата с допинга и подчертава в свои доклади важната роля на САА, на националните антидопингови организации, акредитираните лаборатории, Съвета на Европа и ЮНЕСКО. Комисията приветства факта, че националните антидопингови организации все по-често имат статута на независими органи. Тя насърчава държавите-членки да приемат и обменят национални планове за действие за борба с допинга, чиято цел е осигуряването на координация между всички участници в процеса. Още през 2011 г. в свой доклад ЕК подчертава необходимостта антидопинговите правила и практики да са съобразени с правото на Европейския съюз (ЕС) по отношение на зачитането на основните права и принципи, като зачитането на личния и семейния живот, защитата на личните данни, правото на справедлив процес и презумпцията за невинност. Всяко ограничаване на упражняването на тези права и свободи трябва да е предвидено от закона, както и да зачита същността на тези права и принципа на пропорционалност. **ЕК насърчава съществуващата в държавите-членки на ЕС тенденция за въвеждане на наказателноправни**

разпоредби срещу търговията с допингови вещества, извършвана от организирани мрежи, или за подсилване на вече съществуващи разпоредби.

Националната стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта 2015-2024 г. има за цел да анализира състоянието на мерките за борба с допинга в България, да очертае основните проблеми и пречки пред ефективността на политиката за борба с допинга, и да формулира цели и насоки за действия, които да спомогнат за постигането на среда с минимален риск от разпространение и употреба на допинг сред спортистите и хората, които спортуват в свободното си време. **Основната цел на стратегията е допинг-превенцията, като отчита най-ефективните оръжия в борбата с допинга – информацията и образованието.**

Българското общество, правителството и спортната общественост осъзнават, че въпросът с разпространението на допинга, който до скоро обхващаше основно спортистите, днес се превръща в проблем, който засяга все повече хора. Това поставя под риск здравословното състояние на нацията и се превръща в сериозно предизвикателство пред обществото.

Особено внимание заслужава проблемът с употребата на допинг вещества сред младежите, които спортуват в свободното време, най-често в областта на фитнеса и бодибилдинга. В някои от клубовете безпрепятствено се предлагат вредни за здравето вещества и субстанции. Интернет-търговията с такива вещества също не е регламентирана. Поради тези причини превенцията и борбата срещу употребата на допинг трябва да предвиди сериозни мерки по отношение на спорта в свободното време.

Използването на допинг както в спорта за високи постижения, така и в спорта в свободното време е все по-честа практика. Доказателство за това са множеството допинг скандали през последните години и отпадането и анулирането на много спортни резултати и титли. Въпреки че много от спортистите не смятат допинга за опасен за здравето им, той крие множество рискове, свързани най-вече със страничните му ефекти. Много от използваните допинг вещества имат негативно въздействие върху сърдечно-съдовата система, която е една от най-натоварените при спортна дейност. Взимането на допинг в много от случаите води не само до здравословни проблеми, но е основна причина за внезапната смърт при спортисти.

Осъзнавайки сериозността на проблема Правителството за стабилно развитие на Република България си постави в своята Управленска програма за периода 2014-2018 г. като приоритет превенцията и контрола на употребата на допинг в спорта. Основната цел за изпълнението на приоритета е акредитация на Лабораторията за допингов контрол към Антидопинговия център.

Националната стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта се основава на координирани политики и действия срещу употребата на допинг в спорта, които са насочени към намаляване на производството, трафика, разпространението и използването на забранени средства и методи, както и към обучение за вредните последици от тяхната употреба.

Задачите, които предстоят пред българската държава за разрешаване в контекста на глобалната антидопингова политика са неотложни. Правителството на Република България ще насочи усилията си към насърчаване на равнопоставеността и принципа на откритост в спортните състезания и сътрудничеството между организациите, отговарящи за спорта, както и чрез закрила на физическата и морална неприкосновеност на спортистите, по-специално на най-младите сред тях.

Националната стратегия за борба с употребата на допинг в спорта е насочена да действа в спортните организации, като цели етични отношения, честни победи в състезанията и гарантиране здравето на спортуващите. Стратегията е дългосрочна, за срок от десет години, но би могла да бъде актуализирана при необходимост.

Националната стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта 2015-2024 г. има няколко целеви групи:

- Спортисти и спортно технически персонал, включително ученици от спортните училища и техните родители;
- Ученици от средните общообразователни училища и гимназии, и техните родители.
- Спортуващи в свободното си време и по-конкретно, занимаващите се с фитнес (с акцент върху младежите).

I. СЪСТОЯНИЕ КЪМ МОМЕНТА

България е част от международните усилия за чист спорт. През 1992 г. България ратифицира Конвенцията на Съвета на Европа срещу употребата на допинг и Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. Световният антидопингов кодекс е приет от Българския олимпийски комитет и от съществуващата по това време Национална антидопингова комисия.

Един от основните международните стандарти, прилагани от Кодекса е Списъкът на субстанциите и методите, които са забранени за употреба по време на състезания или извън състезания, или са забранени само при някои видове спорт¹. Тези забранени субстанции и методи са допингиращи средства, използвани предимно от спортисти. Забранителният списък е публикуван за първи път през 1963 г. от Международния олимпийски комитет. От 2004 г. той се допълва и публикува ежегодно, като за изготвянето и публикуването му отговаря САА. Много субстанции от включените в Забранителния списък фармакологични групи се употребяват като медикаменти в лечебната практика, което допълнително затруднява борбата срещу използването им като допингиращи средства в спорта.

Създадена е WEB-базираната система ADAMS за управление на Регистъра на спортисти за тестване и попълване формите за местонахождение. Тя улеснява ежедневната дейност на спортистите и на всички организации и лаборатории, които участват в борбата срещу употреба на допинг в спорта. САА изисква задължителното ѝ използване от състезателите, включени в регистъра за тестване.

В световен мащаб, установените случаи на употреба на допинг в спорта са многобройни. Изграждането на специализирани национални структури за борба с това явление с огромни негативни последици за етиката в спорта и престижа на състезателите, както и за здравето на спортистите, е част от мерките, създаващи условия за ограничаване на използването на допинг. В спорта допинг инцидентите са многобройни, поради което създаването на Национални антидопингови организации се счита за водещ приоритет в мерките, ограничаващи употребата на допингиращи средства. Съгласно Кодекса на САА тези организации отговарят за приемането и въвеждането на антидопингови правила и политики на национално ниво.

Въпреки предприетите мерки за борба с употребата на допинг по света, налице е изразена тенденция за все по-широко използване на допингиращи средства от спортисти на всички нива.

1. Институции, които имат отношение към борбата с допинга

Антидопинговият център (АЦ) е националният орган за осъществяване на допингов контрол, превенция и борба срещу допинга в спорта. Съгласно действащото законодателство в България, институции-партньори на национално ниво за провеждане на борбата срещу употребата на допинг в спорта са: Министерството на младежта и спорта (ММС), Министерството на образованието и науката (МОН), Министерството на здравеопазването (МЗ), Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ), Агенция „Митници“, Министерството на вътрешните работи (МВР), както и Българския олимпийски комитет (БОК), лицензираните спортни организации, неправителствени организации и други.

- **Министерство на младежта и спорта**

¹World Anti-Doping Agency (WADA). The 2015 Prohibited List: International Standard, Montreal, Quebec, Canada, 2011. <http://www.wada-ama.org/en/world-anti-doping-program/sports-and-anti-doping-organizations/international-standards/prohibited-list/>.

Министерството провежда единната държавна политика в областта на младежта, спорта и социалния туризъм. ММС има водеща роля и координира усилията на държавно ниво за борба с допинга в спорта.

Съгласно Устройствения правилник функция на ММС в областта на антидопинговата политика е организиране на превенцията и контрола върху употребата на допинг в спорта.

- **Антидопингов център и Лабораторията за допингов контрол**

През 2010 г. към ММС е създаден Антидопингов център, който е приел кодекса на САА и отговорността за спазване на антидопинговите правила. Центърът функционира като национална антидопингова организация за изпълнение на ангажиментите, поети от България с подписването на Декларацията от Копенхаген, Международната конвенция на ЮНЕСКО срещу допинга в спорта и Конвенцията на Съвета на Европа срещу употребата на допинг. Той представлява структура за осъществяване на политиката за борба срещу употребата на допинг при състезания и извънсъстезателна дейност в България. Основните функции на центъра са свързани с осъществяване на допингов контрол чрез допинг-тестове; провеждане на образователно-информационни кампании за различни аспекти от борбата с допинга; издаване на разрешения за терапевтична употреба на медикаменти и извършване на научна дейност.

За краткото време от създаването си, Антидопинговият център е предприел редица конкретни действия, насочени към превенция на борбата с употребата на допинг в спорта. През 2011-2014 г. е проведено обучение по въпросите на допинга на повече от 500 души: спортисти (участници в Олимпийските игри в Лондон и в зимните Олимпийски игри в Сочи), лекари на национални отбори, спортно-технически персонал, млади спортисти. Центърът реализира проект за обучение на ученици от спортни училища – „Антидопинговото обучение срещу фалшивото себеутвърждаване“, финансиран от фонда на ЮНЕСКО за премахване на допинга в спорта. През 2013 г. и 2014 г., по този проект допълнително са обучени 250 ученика от 6 спортни училища в страната и група деца, лишени от родителска грижа. При лекциите, заедно с учениците присъстваха техните учители и треньори.

Към Антидопинговия център е създадена **Лаборатория за допингов контрол**, в която е предвидено да се извършват анализи на взетите допинг-проби. От 2012 г. Лабораторията се помещава в реновирана сграда с обновени и разширени лаборатории и апаратни. Закупена е нова апаратура. Предвидени са и стриктно се съблюдават всички изисквания за ограничен достъп на външни лица, осигурена е независима дейност на служителите и правилното архивиране на резултатите от изпитваните проби. Изградени са нови хладилни и фризерни камери за приемане и съхранение на минимум 3000 проби годишно. Лабораторията за допингов контрол към Антидопинговия център получи акредитация от Българската служба за акредитация по стандарта ISO 17025:2006. Стремежът е лабораторията за допингов контрол към Антидопинговия център да получи международна акредитация от САА, което ще повиши нивото на борбата с допинга в България.

- **Министерство на здравеопазването**

Съгласно Закона за храните министърът на здравеопазването съвместно с министъра на земеделието и храните провеждат държавната политика за безопасност на храните, включително хранителните добавки. Министерството на здравеопазването (МЗ) провежда и лекарствената политика, като елемент от държавната здравна политика в Република България. Част от допинг- веществата са вид лекарствени продукти, които се използват от медицината.

Изпълнителната агенция по лекарствата (ИАЛ) към министъра на здравеопазването е специализиран контролен орган за надзор върху качеството, безопасността и ефикасността на лекарствените продукти, който координира дейността си с регионалните здравни инспекции в областта на контрола върху лекарствените продукти. Функциите на ИАЛ обхващат провеждането на контрола върху

производството, вноса, съхранението, търговията на едро и дребно, клиничните изпитвания, безопасността и рекламата на лекарствените продукти.

Регионалните здравни инспекции на МЗ в изпълнение на Закона за здравето извършват държавен здравен контрол на фитнес-центровете като обекти с обществено предназначение .

- **Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ)**

БАБХ към министъра на земеделието и храните, организирана в областни дирекции по безопасност на храните, е единственият компетентен орган, осъществяващ контрол в областта на безопасността и качеството на храните, към които съгласно Закона за храните спадат и хранителните добавки. Агенцията упражнява правомощията си на етапите на производството и търговията с храни, а при пускането на пазара на нови хранителни добавки БАБХ извършва експертна оценка само на представения образец на етикет.

БАБХ упражнява контрол чрез планирани проверки на всички регистрирани обекти за търговия с храни по чл. 12 от Закона за храните, като по този начин от контрола са обхванати всички фитнес-центрове, в които има регистрирани обекти за търговия с храни. Към месец април 2015 г. регистрираните обекти за търговия с храни във фитнес-центровете са едва 289. За всички останали обекти, които не са обхванати от планирания контрол, на интернет страницата на БАБХ е създадена възможност за подаване на сигнали за нарушения, свързани с храните, по които агенцията е длъжна да извърши проверка. Тя разполага с правомощия да налага санкции по отношение на обекти, разположени във фитнес-центрове, в които се извършва търговия с хранителни добавки или храни за спортисти без да са регистрирани като обекти за търговия с храни по реда на Закона за храните.

- **Агенция „Митници“ (АМ)**

Във връзка с функциите на АМ по осъществяване на митническия контрол в Република България тя разполага с правомощия за осъществяване на разследване или отделни действия по разследването на престъпления в случаите, при условията и по реда на Наказателно-процесуалния кодекс.

- **Други институции, имащи отношение към борбата с допинг-веществата**

Отношение към проблема с разпространението и употребата на допинг имат Министерството на правосъдието и Министерството на вътрешните работи (с цел потенциалното криминализиране на тези действия в българското законодателство), както и Министерството на образованието и науката (във връзка с възможностите за включване на обучение, свързано с антидопинговата борба в учебните програми). Важни фактори при изпълнението на антидопинговата политика са Българския олимпийски комитет, българските спортни федерации и членуващите в тях спортни клубове.

2. Правно-нормативна и стратегическа рамка

България като част от международните усилия за чист спорт се ръководи и от редица международни документи:

- Световен антидопингов кодекс;
- Международна конвенция за борба с употребата на допинг в спорта; Съвет на Европа
- Конвенция срещу употребата на допинг – ЮНЕСКО;
- Допълнителен протокол към Конвенцията срещу употребата на допинг;
- Списък на забранените субстанции и методи (ежегодно обновяван и допълван);
- Международен стандарт за разрешения за терапевтична употреба;
- Международен стандарт за защита на личния живот и личните данни;
- Международен стандарт за тестване и разследвания;

- Анекс към Международния стандарт за защита на личния живот и личните данни.

Националните документи, които засягат борбата срещу използването на допинг средства са:

- Закон за физическото възпитание и спорта;
- Закон за храните;
- Правилник за прилагане на Закона за физическото възпитание и спорта;
- Правилник за устройството и дейността на Антидопинговия център;
- Наредба за допингов контрол при тренировъчна и състезателна дейност;
- Правила на Контролно-медицинската комисия към Антидопинговия център за разрешения за терапевтична употреба;
- Техническа процедура за управление на регистъра на спортистите за тестване на Антидопинговия център;
- Инструкция за критериите за включване на спортисти в регистъра на спортистите за тестване на Антидопинговия център;
- Наредба №47 от 28 декември 2004 г. за изискванията към хранителните добавки;
- Наредба за специфичните изисквания към храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти;
- Наредба за изискванията за етикетирането и представянето на храните.

Съгласно българското законодателство, по-конкретно Законът за физическото възпитание и спорта, държавата трябва да насърчава развитието на физическото възпитание и спорта, като предприема мерки за спазване на антидопинговите правила в борбата срещу използването на допинг. В Закона е предвидено физическото възпитание, спортът и туризмът в предучилищните детски заведения, общообразователните, специалните и професионалните училища да са неразделна част от образователния и възпитателния процес и да се осъществяват по програми на МОН, съгласувано с ММС.

Законът за физическото възпитание и спорта урежда въпросите, свързани с финансирането на дейността на Антидопинговия център. Спортните организации не могат да използват в своята дейност форми и методи, водещи към увреждане здравето на състезателите, като е забранено използването на допинг в спорта. Спортистите аматьори, професионалните спортисти и длъжностните лица са длъжни да спазват изискванията и процедурите за допингов контрол, установени с актове на държавни органи и на международно признатите в тази област организации. В Закона са предвидени и разпоредбите в случай на нарушение на антидопинговите правила.

Законът за храните обхваща хранителните добавки и има отношение към борбата срещу допинг-средствата. По смисъла на този Закон храна е всяко вещество или продукт, който е предназначен или може да бъде използван за консумация от човека. Той урежда:

- Изискванията към храните, мерките и условията за осигуряване хигиена на храните и тяхната безопасност, опаковането, етикетирането, представянето, включително рекламирането им;
- Изискванията към всички етапи на производство, преработка и дистрибуция на храни, включително контрола им.

С Наредбата №47 от 28 декември 2004 г. за изискванията към хранителните добавки се определят изискванията към хранителните добавки, с която се въвеждат изискванията на Директива 2002/46/ЕС, относно хранителните добавки. Към Наредбата има:

- Списък с витамините и минералите, които могат да се използват при производството на хранителни добавки;

- Форми на витамините и минералните вещества, които могат да се използват при производството на хранителни добавки;
- Максимално допустими количества витамини и минерали, вложени в хранителни добавки за дневен прием, препоръчван от производителя;
- Растения и части от тях, които не се допускат за влагане в хранителни добавки.

С Наредба са определени и специфичните изисквания към храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване (Наредба за специфичните изисквания към храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти). Наредбата обхваща всички спортисти – тези, за които спортът е основна професия, както и лица, които провеждат системна тренировъчна и състезателна дейност, но за тях това не е основна професия.

От декември 2014 г. е в сила нова наредба, която урежда въпроса за изискванията за етикетирането и представянето на храните. С нея се определят изискванията за:

- Етикетирането, представянето и рекламирането на храните с цел гарантиране на правото на потребителите на информация;
- Представянето на хранителна информация при етикетирането на храните, включително и в случаите на предявяване на хранителни претенции.

Чл. 350 от Наказателния кодекс предвижда лишаване от свобода за изготвянето, разпространяването и продажбата на храни или питиета, предназначени за общо ползване, когато в тях се създават или попадат опасни за здравето вещества.

През декември 2014 г. правителството прие нова **Наредба за допингов контрол при тренировъчна и състезателна дейност, като основен документ на страната в борбата с допинга**. Целта е да бъде приведена националната ни нормативна уредба в съответствие с най-новите изменения на Световния антидопингов кодекс, които влизат в сила от 1 януари 2015 г. С Наредбата е разширен обхватът от деяния, които представляват нарушения на антидопинговите правила, като в тях се включват и т. нар. „забранени връзки“ на спортист или друго лице със спортно-технически лица, които вече изтърпяват наказания за допингови нарушения. Наредбата за допингов контрол при тренировъчна и състезателна дейност се прилага единствено за лицензираните спортни организации и спортистите, които са картотекирани към лицензираните спортни организации.

В Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012-2022 г. се обръща внимание на обезпокоителните пропуски в организацията и качеството на медицинското осигуряване и комплексното възстановяване на спортистите, което рефлектира върху използването на забранени субстанции и методи. Борбата с използването на допинг е основен приоритет на Съвета на Европа, Комисията на Европейския съюз, САА, Международния олимпийски комитет, ЮНЕСКО и всички организации, свързани със спорта. За съжаление, през последните пет години има 32 случая на положителни допинг проби на елитни спортисти. В резултат, в стратегията се предвижда единствено да бъдат предприети активни действия за модернизация и международна акредитация на лабораторията за допингов контрол.

Не са планирани мерки и действия и в **Националната стратегия за младежта 2012-2020г.**, въпреки осъзнатия проблем за разпространение на допинг средства сред младежите. Една от стратегическите цели е: „Насърчаване здравословния начин на живот сред младите хора“ чрез превенция на факторите, създаващи риск за здравето на младите хора. В стратегията е поставена и задачата да се създадат възможности за обучение на младите хора по въпросите на здравето, спорта и физическата активност.

II. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОБЛЕМИ

Независимо от положените усилия в България се наблюдават редица проблеми, които характеризират разпространението и употребата на допинг и които изискват активизиране на борбата с това негативно явление.

1. Липса на ясна правно-нормативна и стратегическа уредба за контрол на трафика и разпространение на допинг-субстанции

Въпреки създадената правно-нормативна уредба, към настоящия момент в България все още няма ясна нормативна уредба за контрол върху трафика и разпространението на забранени субстанции. Няма легална дефиниция за допинг-субстанции с висока степен на риск за общественото здраве, поради вредния ефект от злоупотребата с тях (напр. високорискови за здравето вещества). Не съществува и нормативна уредба за контрол върху производството, преработването, пренасянето, превозването, търговията, вноса, износа, транзита и съхраняването на високорисковите допинг субстанции.

Липсата на нормативна уредба за контрол на високорискови допинг-субстанции води и до липса на нормативно регламентирани функции и отговорности, а в резултат на това и до липса на координация между различните държавни органи, които следва да са ангажирани с борбата с допинга. В тази връзка са налице следните конкретни недостатъци:

- Независимо от установените от Агенция „Митници“ случаи на трафик през границата на големи количества допинг-субстанции, към настоящия момент не съществува законова забрана за вноса или износа на такива вещества;
- Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012-2022 г. предвижда единствено следните мерки, насочени само към елитния спорт: „Актуализиране на наредбата за допингов контрол в съответствие със стандартите на МОК и САА“; „Предприемане на активни действия за модернизация и международна акредитация на лабораторията за допингов контрол“. С така заложените мерки, стратегията за развитие на физическото възпитание и спорта не дава яснота за това какви конкретни действия ще бъдат предприети за борба с допинга;
- В Националната стратегия за младежта 2012-2020 г. не са планирани мерки и действия за борба с допинга, въпреки осъзнатия проблем за разпространение на допинг-средства сред младежите;
- С Наредба №18 от 09.01.2012 г. за придобиване на професионалната квалификация „инструктор по фитнес“ и Наредба №54 от 25.01.2012 г. за придобиване на професионалната квалификация „помощник-инструктор“ по фитнес се определят необходимите професионални знания, умения и компетенции. Компетенциите за професиите се дефинират въз основа на описание на професията, което включва основните трудови дейности, отговорности, особеностите на условията на труд, оборудването и др. В описаните по-горе професии не са включени знания за храните и напитките, включително и за хранителните добавки, енергийни напитки и допинг вещества. Към настоящия момент тези знания, умения и компетенции не са обект на уреждане в тези професии.

2. Засилена употреба на допингиращи средства от спортисти

В България е налице употреба на допингиращи средства сред спортистите. През 2010-2014 г. са регистрирани 32 случая на положителни допинг проби на елитни български спортисти. Употребата на

допинг сред спортистите в България крие рискове за тяхното здраве, нарушава принципа за честна игра и вреди на имиджа на България в международен план. Причините за употребата на допинг сред спортистите в България са комплексни, но може би една от най-важните е липсата на информация за различни аспекти от употребата на допинг. Този факт се потвърждава в изследване за превенцията на допинг в ЕС, поръчано от Европейската комисия и публикувано през декември 2014 г.² В него се посочва, че в момента голяма част от допинговите практики са резултат от липса на знание и разбиране за ефекта от употребата на допинг; съществува незнание или объркване сред спортистите за това дали продуктите, които употребяват са или незаконни, или съдържат забранени субстанции и вредят на здравето им. Непознаването на материята, свързана с допинга е установено и в рамките на проекта „Антидопинговото обучение срещу фалшивото себеутвърждаване“, финансиран от фонда на ЮНЕСКО за премахване на допинга в спорта. По линия на проекта сред млади спортисти са проведени предварителни анкети за информираността им за допинга. Резултатите показват незадоволително ниво на знания по проблемите, свързани с употреба на допинг.

3. Извършване на спортно-възстановителната работа от недостатъчно добре подготвени лица

През последните години има случаи с уличени в употреба на допинг български спортисти. Работата по възстановяване на състезателите (включително набавяне и предписване на медикаменти за възстановяване) в спортните организации в България се извършва от медицински лица, треньори или друг спортно-технически персонал, като не всички те са достатъчно добре подготвени по въпросите за допинга. В България към спортните клубове като цяло не работят спортни лекари. Антидопинговият център извършва обучения и курсове за спортно-технически персонал по въпросите на допинга, но спортните организации не са задължени да наемат лица, които са преминали антидопингово обучение. В резултат на това спортно-възстановителните дейности в спортните организации се извършва от недостатъчно компетентни и запознати с допинга лица. Това води до риск от уличаване на състезатели в употреба на забранени субстанции. Остава отворен въпросът и за спортните лечебни заведения. Не е създаден нормативен ред за функционирането на тези заведения, които би трябвало да играят съществена роля за възстановяването на спортистите.

4. Засилена употреба на допинг - средства в спорта в свободното време

Наред с регистрираните през последните години високи нива на употреба на допинг сред спортистите в България, също толкова обезпокоителен е и мащабът на разпространението и употребата на допинг в спорта през свободното време. В исторически план документите и инициативите на международно ниво в областта на борбата с допинга съдържат механизми, съсредоточени основно върху борбата с допинга в спорта за високи постижения. Те не са фокусирани върху мерки срещу производството, разпространението и употребата на високорисковите за здравето вещества от занимаващите се със спорт през свободното си време. В изследването за превенцията на допинга в ЕС се посочва, че докато Кодексът сам по себе си не забранява на антидопинговите организации да взимат проби от неелитни спортисти, то на практика се оказва, че спортуващите за здраве не са във фокуса нито на Кодекса, нито на антидопинговите организации в различните страни. Антидопинговата превенция в спорта през свободното време е доста различна от превенцията в спорта за високи постижения – по отношение на това коя организация е водеща, от кои спортисти могат да бъдат взимани проби и какви правила се прилагат. Това важи най-вече за членовете или посетителите на фитнес-центровете, които обикновено не са членове на някаква федерация, придържаща се към Кодекса и по този начин не са във фокуса на превантивните мерки, освен ако

² <http://bookshop.europa.eu/en/study-on-doping-prevention-pbNC0514065/>, стр. 34

държавните институции не предприемат никакви специални действия. В тази връзка превенцията за разпространението и употребата на допинг в спорта в свободното време е във фокуса на антидопинговите инициативи сравнително от скоро. В България няма системна насоченост за превенция на риска от все по-лесното разпространение на допинг особено сред младите хора, занимаващи се с популярни спортове като фитнес. С нарастването на популярността на спорта като начин на живот и по-конкретно с нарастването на популярността на спортове като фитнеса, сред младите в България се засилва желанието за употреба на вещества, за които се смята, че спомагат за постигане на желания видим краен резултат от тренировките. По неофициални данни в България с фитнес за здраве се занимават около 100 000 души, предимно млади хора. По данни, получени от изследване през 2011 г. по проекта „Фитнеса срещу допинга“³, около 12% от занимаващи се с фитнес и културизъм в България употребяват допинг. По този показател България се нарежда на първо място сред страните, участващи в изследването. Това налага предприемането на сериозни мерки за превенция, най-вече при разпространението и употребата на допинг извън спорта за високи постижения.

При анализа на проблема с разпространението на допинг в спорта в България се оказва, че младите хора, които се занимават с фитнес в свободното си време имат достъп до допинга във фитнес-центровете. В тях се разпространяват различни допингови вещества, например **продукти обявени като хранителни добавки, или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи забранени съставки, които са необявени на етикета**. Това повдига някои основни въпроси за самите фитнес-центрове. Дейността в тези обекти не е подложена на специално регулиране от страна на държавата. Липсва и базова информация за броя им в България. Като резултат - не се акумулира информация за характера и обхвата на търговията в тях с продукти, обявявани за хранителни добавки, храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване или други видове средства с потенциален допингиращ ефект.

В изследването за превенцията на допинг в ЕС се посочва, че фитнес-центровете в България не участват и не са активни в мерките за борба с допинга. Те не разглеждат въпроса за допинга в спорта в свободното време като съществен проблем⁴.

Важен аспект от проблема е проверката за дейността на фитнес-центровете в България и липсата на контрол за професионалната квалификация на лицата, които работят в тях. Честа практика във фитнес-центровете е инструкторите и помощник-инструкторите по фитнес да са онези лица, които препоръчват и/или предоставят допингиращи средства на спортуващите. Предлагането и изпълняването на фитнес-услуги от неквалифициран и несертифициран персонал може да крие опасност за здравето на младите хора, занимаващи се с фитнес, поради това, че тези лица не са обучени за негативния ефект от допинга и/или не са част от по-широките усилия за борба с допинга в България. Няма законово изискване за проверка и контрол на професионалната квалификация на лицата, на които се възлагат трудовите дейности във фитнес-центровете.

5. Сnižаване на възрастта, при която за първи път се употребяват субстанции

В контекста на проблема с допинга във фитнес-центровете следва да се отбележи, че особено тревожни са данните за все по-ранната възраст, при която спортуващите в свободното време започват да употребяват допинг.

В изследването, поръчано от ЕК, се посочва, че младите разчитат силно на „самообявили“ се експерти, които дават съвет какви субстанции да се взимат, как да се взимат и какво да се прави, за

³ <http://www.ehfa-programmes.eu/node/3>

⁴ <http://bookshop.europa.eu/en/study-on-doping-prevention-pbNC0514065/>, стр. 55

да се ограничат страничните ефекти. Тази тенденция се заражда в юношеските години, когато младите се сдобиват с информация за високорискови допинг субстанции от техни приятели или от „информирани“ техни връстници. Интернет също е важен за младите източник на информация. Изследването посочва освен това, че при преглед на хилядите уебсайтове, рекламиращи употребата и продажбата на високорискови допинг-субстанции се забелязва, че в тях се полагат специални усилия да се дискредитират научните доказателства за вредното въздействие от употребата на допингиращи средства.

Липсата на информация за вредата от употребата на стимуланти, особено сред младежите, които практикуват фитнес в свободното си време, води до това, че допингът достига все по-лесно до все по-млади хора, което крие сериозни здравни рискове за обществото в бъдеще.

6. Разпространение на продукти, обявени за хранителни добавки, или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи забранени съставки, които са с необявени на етикета

Съществуват редица случаи, при които са регистрирани положителни допинг-проби поради факта, че заловените спортистите са ползвали **продукти, обявени за хранителни добавки, или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи забранени съставки, които са необявени на етикета**. Най-често откриваните необявени вещества са стероидите. Наличието на такива забранени субстанции обаче не е посочено на етикетите на въпросните продукти. Няколко такива случая с български спортисти през последните години повлияха негативно върху международната спортна репутация на България. При тези случаи, за съжаление, не е констатирано, дали става въпрос за нелегално произведени **продукти, обявени като хранителни добавки, или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи забранени съставки, които са необявени на етикета** или такива продукти, към които поради една или друга причина е добавено допингиращо вещество.

Разминаването между обявените на етикета съставки и реалното им съдържание може да се докаже единствено с лабораторни анализи. Към момента в България няма акредитирана лаборатория за анализ на съдържанието на хранителните добавки, храни за спортисти и продукти, обявявани за хранителни добавки.

7. Няма международно акредитирана Лаборатория за допингов контрол в България

В изпълнение на своите функции Антидопинговият център извършва проверки за допинг на спортистите в България. Към настоящия момент центърът изпраща взетите допинг проби в международни лаборатории за изследване. Това е свързано с изразходването на сериозни финансови средства от държавния бюджет.

В България няма акредитирана от САА лаборатория, която да извършва анализите на допинг-пробите, взети от центъра. Това натоварва бюджета на Антидопинговия център, като оскъпява разходите за извършване на допинг пробите и по този начин стеснява обхвата на извършвания от центъра допинг контрол в България.

АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ol style="list-style-type: none">1. Антидопинговата борба е един от основните приоритети в областта на спорта на правителството;2. Създаден е Антидопингов център и Лаборатория за допингов контрол;3. Създадени са институции за контрол на лекарствени, медицински продукти, включително продукти, обявени за хранителни добавки и храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти;4. Приета е Наредба за допингов контрол при тренировъчната и състезателната дейност, както и други правно-нормативни и стратегически документи;5. Наличие на информация за допинга, включително редовно публикуване на забранените субстанции, както и информация за нарушенията на спортисти, хванати с положителни допинг проби на национално и международно ниво;6. България спазва и редовно публикува актуализиран Списък със забранени субстанции;7. Създадени възможности на територията на цялата страна за спорт в свободното време – спортни клубове, фитнес зали и др.8. Наличие на голям брой фитнес-центрове за желаещите да спортуват през свободното време, както и осигурена заетост на фитнес-инструкторите	<ol style="list-style-type: none">1. Въпреки, че е правителствен приоритет, все още не са планирани мерки, засягащи контрола и превенцията при свободната употреба и разпространение на допинг средствата;2. Антидопинговият център извършва проверки за допинг само на спортистите в България и спортно-технически лица;3. Не е изграден институционален механизъм, с ясни, конкретни функции и отговорности на институциите, които трябва да бъдат заети с контрола и превенцията срещу допинга;4. Наредбата, както и другите правно-нормативни и стратегически документи, се отнасят само за допинговия контрол при спорта за високи постижения, не е предвидена регламентация на разпространението и контрола при спортуващите през свободното време. Наредбата не може да обхване други лица, освен картотекираните спортисти;5. Информацията за вредите, които причиняват допинг средствата не се разпространява достатъчно сред младите хора;6. Въпреки наличието на Забранителен списък, забранените в него субстанции се разпространяват и употребяват свободно. Списъкът е само за спортисти;7. Лесни условия за създаване на Фитнес-центрове – те не са с особен режим на регулация, създадени са като търговски обекти, няма проверки и контрол за професионалната квалификация на инструкторите и помощник-инструкторите по фитнес и на лицата, изпълняващи трудовите дейности във фитнес-центровете

ВЪЗМОЖНОСТИ

1. Правителството да продължи да предприема сериозни мерки в антидопинговата борба;
2. Акредитиране на Лабораторията за допингов контрол от САА – възможности за участие в научно-изследователски проекти за борба с допинга по линия на специални програми на ЕС и САА;
3. Разписани ясни правила за механизма за превенция и контрол върху допинга;
4. В правно-нормативната и стратегическата уредба да бъде уреден въпросът и за спортуващите през свободното време (не само за спортисти);
5. Провеждане на информационни кампании за рисковете от употребата на допинг и извършване на образователна дейност сред учениците;
6. Списъкът със забранените субстанции да стане задължителен за прилагане от всички (не само спортистите) чрез промени в законодателството и извършване на проверки за незаконното им разпространение, включително осъществяване на митнически контрол и проверка на фитнесите;
7. Доразвиване на правно-нормативната уредба в областта на спорта за засилване контрола върху разпространението на допинг вещества, включително чрез въвеждане на т. нар. проверки тип „Таен клиент“;
8. Възможност за регулиране дейността на фитнес-клубовете с цел намалено разпространение и употреба на вредни вещества, въвеждане на изискване фитнес-центровете да разполагат с поне един служител, обучен по въпросите на борбата с допинга

ЗАПЛАХИ

1. Липсата на ангажираност на институциите крие рискове за здравето на спортистите, нарушава принципа за честна игра и вреди на имиджа на България в международен план;
2. Анализът на пробите, взети в България да продължат да се извършват в чужбина;
3. Без осъществяване на превенция и контрол върху разпространението и употребата на допинг средства се засилва рискът за здравето на спортуващите, включително на младежите;
4. Липсата на правни основания може да допринесе за увеличаване на свободното разпространение и употреба на забранени и опасни за здравето субстанции;
5. Липсата на знание и разбиране на ефекта от употребата на допинг води до незнание или объркване сред спортуващите за продуктите, които употребяват дали са или не са законни, или съдържат забранени субстанции и вредят на тяхното здраве;
6. Свободно разпространение и употреба на вредни и забранени субстанции, включително от младежите; реална заплаха за нарастване на броя на смъртните случаи или увреждане на здравето;
7. Риск от нарастване на трафика, разпространението и използването на забранени средства и методи, който ще допринесе за нарастване на вредните последици;
8. Свободно разпространение и употреба на забранени и опасни за здравето допинг субстанции, най-вече от некомпетентни за това лица

ВИЗИЯ:

Изградена среда, в която действа силен механизъм за борба с допинга, ограничаващ до минимум разпространението и употребата на допинг в България

МИСИЯ:

Стратегията да спомогне за активизиране на мерките за борба с допинга във всички възможни сфери за постигане на чист спорт и елиминиране на допинга като сериозен риск за здравословното състояние на нацията

ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА:

1. Партньорство и сътрудничество
2. Ангажираност от страна на правителството, медиите, неправителствения сектор
3. Отговорност към гражданите
4. Прозрачност и разбираемост на поставените цели
5. Мотивираност за изпълнение на целите
6. Стремеш за по-висока ефективност
7. Всеобхватност – създаване на широка среда, в която ще бъдат създадени условия и реализирани дейности за насърчаване борбата срещу допинга

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ:

1. Превенция на употребата на допинг в спорта за високи постижения и в спорта през свободното време
2. Ограничаване на разпространението на допинг чрез нормативни и регулативни мерки

Употребата на опасни за здравето допинг-субстанции в спорта е резултат от съвместно действие на различни фактори (личностни, културни, социални, биологични, икономически, технологически и др.). Разбирането за комплексния характер на този проблем е предпоставка за прилагане на разнообразни подходи за успешното му решаване. Това е залегнало в основата на настоящата стратегия, която е насочена към създаване на условия за спорт без допинг. Стриктно следва да се спазват насоките и принципите на Световния антидопингов кодекс, като се имат предвид съществуващите тенденции за увеличена употреба на допинг в елитния спорт, засилващ се трафик и безконтролно предлагане на допингиращи средства, както и свързаната с това необходимост от допълнителни мерки относно обучението, науката, медицината и разследванията в тази област.

За да бъде ефективна борбата срещу използването на допинг в спорта е необходимо съчетаване на контрола за спазване на антидопинговите правила с целенасочени превантивни действия за обучение на спортистите, спортно-техническия персонал и всички млади хора относно вредата от употребата на допинг, а също за пресичане на трафика и разпространението на допингиращи средства.

След направен анализ на проблемите, свързани най-вече с разпространението на допинг вещества в България, стратегията си поставя за цел да активизира борбата с допинга в България чрез насочването ѝ в нови насоки с оглед всички съществуващи предизвикателства – сложната институционална и правна среда, ограничените ресурси, популярността сред младежта на спортове, които са силно изложени на допинг, липсата на информация за вредата от употребата на допинг.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ И НЕОБХОДИМИ МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ПОСТИГАНЕ

За постигане на двете стратегически цели, Националната стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта 2015-2024 г. си поставя следните **ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ**:

1. Правно-нормативни промени за контрол и превенция на допинга
2. По-висока информираност за негативите от употребата на допинг, с акцент при младежите и техните родители
3. Регулиране на дейността на лицата, занимаващи се с възстановяване на спортистите в спортните организации
4. Регулиране на дейността на фитнес-центровете в България
5. Контрол върху съдържанието на продукти, обявявани за хранителните добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване
6. Международно акредитиране на Лабораторията за антидопингов контрол
7. Акредитиране на Лабораторията за анализиране на хранителните добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване
8. Научно-изследователска дейност

За постигането на оперативните цели на стратегията е необходимо да бъдат предприети следните мерки:

1. Нормативни промени за контрол на допинга

От съществено значение за борба с разпространението на допинг в спорта в свободното време е предприемането на необходимите нормативни промени, които да позволят да се създаде ефективен механизъм за борба с това явление. Нормативните промени трябва да бъдат насочени към ограничаване употребата на допинг в спорта за високи постижения и ограничаване в спорта в свободното време, посредством ефективен първоначален и последващ контрол и резултатна превантивна дейност. Необходимо е в нормативните актове да бъде решен въпросът и за превенцията на употребата на допинг. Особено ефективна може да бъде превенцията чрез предприемане на мерки в училищата, университетите, спортните обекти, чрез медиите и др. Предвид комплексния характер на проблема с допинга, стратегията ще се стреми към постигането на реалистични резултати за контрол на разпространението на допинг. Обхватът на нормативните промени трябва да бъде ограничен върху няколко вида допинг-субстанции с висок риск за здравето, за които се смята, че са най-често употребяваните от занимаващите се с фитнес млади хора и са най-масово разпространения вид стимуланти. В този смисъл е необходимо да бъдат предприети стъпки в следните насоки:

- Проучване на добрите практики на други държави, които са постигнали напредък по отношение на борбата срещу употребата на допинг в спорта. На база на разработен анализ да бъде взето решение за необходимостта от приемане на нов Закон за физическото възпитание и спорта или промяна на действащия закон, който да регламентира държавната функция за ефективно ограничаване на разпространението на допинг в спорта. В новата уредба допинг веществата могат да бъдат класифицирани, съгласно степента на опасност, която от своя страна да бъде съобразена със степента им на риск върху физическото и психическо здраве.
- Законово регламентиране на допинг-субстанциите, при които има висока степен на риск за общественото здраве поради вредния ефект от злоупотребата с тях. Броят и видът на високорисковите допинг-субстанции, формата под която се приемат и др. е необходимо да бъдат уточнени допълнително между компетентните институции: МЗ, ММС, Антидопинговия център и др. Забранените субстанции трябва да бъдат вписани в съответен списък, като например съществуващия аналогичен списък към Наредбата за реда за класифициране на растенията и веществата като наркотични. Необходимо е списъкът да съответства на изискванията на Закона за нормативните актове, като има правно действие за всички целеви групи, попадащи в обхвата на стратегията. Този списък трябва да има възможност за своевременно допълване с нови вещества и субстанции.
- Въвеждане на законова забрана и санкции за производството, разпространението, предлагането, доставката, продажбата и закупуването на високорискови допинг-субстанции. МЗ, МВР, Министерство на правосъдието и ММС трябва да уточнят допълнително обхвата на нормативните промени, отговорните институции, както и механизма за изработването и приемането на промените.
- Въвеждане на забрана и санкции са вноса и износа на високорискови субстанции. Агенция „Митници“, Министерството на правосъдието и ММС е необходимо да уточнят допълнително обхвата на нормативните промени, както и механизма за изработването и приемането на промените.
- Необходимо е да се направи анализ на възможностите да се изследват и храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти.
- Криминализация на незаконосъобразни дейности с високорискови допингови субстанции. Това е един от основните въпроси, които е необходимо да бъдат изяснени. За възприемането на евентуална криминализация е необходимо да бъде направен анализ в каква степен

преследването на част от дейностите като престъпления ще постигне съществен позитивен резултат в посока на ограничаване на разпространението на подобни субстанции и защитата на общественото здраве и интерес. Наказателният кодекс, чл. 354 предвижда лишаване от свобода до две години или глоба от сто до триста лева за производство, придобиване, притежание и разпространение на силно действащи или отровни вещества, които не са наркотични. Следва да се обсъди дали този тип криминализация да не се разшири и по отношение на високорисковите допинг-субстанции, след като те бъдат нормативно определени.

- Необходимо е да се направи анализ на нуждите от укрепване на административния капацитет на институциите, отговорни за извършване на контрола за разпространение на допинг.

2. По-висока информираност за негативите от употребата на допинг

По отношение на спорта за високи постижения:

Предвид идентифицирания сериозен проблем с употребата на забранени субстанции сред спортистите в България през следващите десет години трябва да бъдат направени необходимите стъпки за продължаване и подсилване на мерките за превенция на употребата на допинг сред спортистите. Основна отговорност в тази насока ще има Антидопинговият център, който ще продължи да организира информационни мероприятия за превенция на употребата на допинг в елитния спорт чрез:

- Семинари за спортни лекари и спортно-технически персонал за антидопинговите правила и вредата от употребата на допинг за здравето;
- Провеждане на национални конференции по въпросите на допинга;
- Изготвяне на антидопингови програми съвместно със спортните федерации;
- Провеждане на антидопингови обучения за всички състезатели, получили квоти за олимпиадите (летни и зимни олимпийски игри), за разширяване на знанията за последствията (законови, здравословни, социални, етични) от употребата на допинг в спорта;
- Правилата за разрешенията за терапевтична употреба.

По отношение на спорта в свободното време:

Необходимо е да бъде активизирана борбата с разпространението и употребата на допинг сред младите хора, като специален акцент трябва да се постави върху младежите, които спортуват за здраве в свободното си време, популярни спортове като фитнес и върху техните родители. В тази сфера се предвиждат следните дейности:

- **Провеждане на информационни кампании за рисковете от употребата на допинг**

През следващите няколко години ще бъдат проведени информационни кампании за информиране за рисковете от употребата на допинг. Кампаниите ще се реализират от ММС чрез различни комуникационни канали – преса, телевизия и радио и интернет. Поне една от планираните кампании ще бъде мащабна национална информационна кампания, която ще се реализира чрез излъчването на клипове по няколко телевизионни канала. Тя ще е насочена към младите, които се занимават в свободното си време, най-вече с фитнес и бодибилдинг, учениците и техните родители. Кампаниите ще разчитат да произведат траен и системен ефект върху целевата група за неблагоприятния ефект от употребата на допинг върху здравето и външния вид. Кампаниите ще се фокусират върху следните теми:

- ✓ Здравни рискове от употребата на допинг;

- ✓ Риск от употребата на продукти, обявявани за хранителни добавки, които не са сертифицирани, че са преминали през лабораторен анализ;
- ✓ Специфичен риск от закупуването на продукти, обявявани за хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване от интернет-магазини, където липсва контрол.

– **Образователна дейност сред учениците и техните родители**

Ще бъдат положени усилия за активизиране на мерките за образование на учениците от училищата и техните родители за рисковете от употребата на допинг. ММС ще инициира разговори с Министерството на образованието и науката и с общините за провеждане на кампания в училищата за информиране на учениците за рисковете от употребата на допинг във фитнеса. Ще се уточни формата на провеждане на обученията, като идеята е специално подготвени обучители в определени часове от програмата на класовете (в часа на класния ръководител или в часовете по биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда) да проведат обученията. Идеята е обученията да бъдат под формата на кратка лекция за рисковете от употребата на допинг и да включват видеоклипове, целящи да въздействат върху аудиторията. Целевата група на кампанията е необходимо да бъдат ученици от VIII-XII клас от средните общообразователни училища и гимназии. На тази възраст младежите започват да тренират фитнес и в тази връзка е от особена важност именно тогава те да бъдат запознати с негативните ефекти от употребата на допинг, с продуктите под формата на които би могло да се предлагат (с акцент върху храните за спортисти, продуктите, обявени за хранителни добавки, съдържащи високорискови допинг субстанции), както и с факта, че фитнес-центровете са най-честото място, където се разпространява допинг. Учениците трябва да бъдат предупредени да внимават при контактите си с инструктори във фитнес-центровете, тъй като те често са тези, които предлагат употребата на храни за спортисти и/или продукти обявени като хранителни добавки, съдържащи забранени съставки, които са необявени на етикета, за постигане на бърз и желан ефект от тренировките.

Освен в средните общообразователни училища, образователна кампания е необходимо да се проведе и в спортните училища. Тази кампания няма да се фокусира единствено върху употребата на допинг във фитнеса, а върху по-широките аспекти от употребата на допинг в състезателната дейност (законови, здравословни и етични).

– **Обучения за инструктори, работещи във фитнес-центровете**

Антидопинговият център трябва да разработи специален обучителен модул за инструкторите, работещи във фитнес-центровете в България. Модулът ще включва знания за видовете допинг-субстанции, рисковете от употребата на допинг, нормативните изисквания към хранителните добавки и храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти и други. Обучените ще получават сертификат за преминато обучение. Наемането на персонал, сертифициран по въпросите на допинга ще бъде едно от изискванията при планираното регулиране на дейността на фитнес-центровете в България.

3. Регулиране на дейността на лицата, занимаващи се с възстановяване на спортистите в спортните организации

През следващите години трябва да бъдат направени стъпки за регулиране и контролиране на дейността на лицата, които са ангажирани със спортно-възстановителната работа (включително набавяне и предписване на медикаменти за възстановяване на състезателите) в спортните организации в България.

4. Регулиране на дейността на фитнес-центровете в България

От анализа на ситуацията с разпространението на допинг сред младите хора в България става ясно, че те имат най-лесен достъп до него във фитнес-центровете, където тренират фитнес. Най-често срещаната практика е инструкторите във фитнес-центровете да са именно лицата, които предлагат на трениращите **продукти обявени като хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи забранени съставки, които са необявени на етикета:** например – високорискови допинг субстанции. В тази връзка през следващите години трябва да бъдат предприети мерки, насочени към регулиране на дейността на фитнес-центровете и фитнес-инструкторите в следните насоки:

– Създаване на карта с фитнес-клубовете в България

В сътрудничество с неправителствени организации, МЗ, БАБХ, МВР, Националната агенция за приходите и Националния статистически институт трябва да бъде създадена карта на фитнес-клубовете в България. Картата ще бъде публична и ще съдържа информация за всички фитнес-центрове в България, като ще обозначи специално онези от тях, които са се регистрирали за търговия с храни и хранителни добавки съгласно Закона за храните. Наличието на информация за броя и местоположението на фитнес-центровете е от критично значение за предприемането на по-нататъшни мерки в посока на контролиране на разпространението на допинг в тях. След създаването ѝ картата ще улесни работата на компетентните държавни органи, отговорни за борбата с допинга.

5. Регулиране дейността на фитнес-центровете за спазване на антидопинговите правила

С оглед на това, че към момента антидопинговите правила в България нямат правно действие спрямо фитнес-центровете, през следващите години ще бъдат предприети действия за разрешаване на този проблем в следните насоки:

- След разработване на правно-нормативен анализ, ще бъдат приети промени по отношение на регулиране дейността на фитнес-центровете от гледна точка на спазване на антидопинговите правила. След приемане на необходимите нормативни промени, БАБХ (при съмнение или сигнали за предлагане на продукти, обявени като хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, особено при спортисти, съдържащи допингиращи вещества), МЗ, Антидопинговият център и Изпълнителната агенция за лекарства, съвместно с МВР ще имат правомощия и задължения да осъществяват контрол за разпространението на рискови за здравето допинг субстанции във фитнес-центровете, както и за спазване на изискванията за функциониране на фитнес-центровете чрез извършване на проверки на място.
- Въвеждане на задължение за извършване на проверки тип „Таен клиент“.
- Трябва да бъде приет нормативен акт за въвеждане на задължение фитнес-центровете да разполагат с поне един служител, обучен за рисковете от употребата на допинг в Антидопинговия център. В определен срок от влизане в сила на нормативния акт управителите на фитнес-центровете ще трябва да докажат, че са наели поне едно лице, преминало обучение по въпросите на допинга.
- Фитнес-центровете е необходимо да имат на видими места в своите помещения поставени информационни материали (стикери, плакати и др.), уведомяващи посетителите в тях, че обектите спазват антидопинговите правила, че те са част от усилията за премахване на допинга в спорта и че те не предлагат продукти, съдържащи високорискови допинг-субстанции. Ще бъдат разпространявани и информационни материали за рисковете от употребата на храни за спортисти или продукти, обявявани за хранителни добавки, които не са сертифицирани, че са преминали лабораторен анализ на тяхното съдържание и за

рисковете от закупуването на такива продукти специално от неконтролирани интернет-магазини.

– **Създаване на база данни на фитнес-инструкторите**

С цел публичност и с цел насърчаване на професионалната реализация на онези инструктори, които са сертифицирани и обучени за вредата от допинга, трябва да бъде създадена база данни, съдържаща информация за сертифицираните фитнес-инструктори. По този начин желаещите да се занимават с фитнес в свободното си време, както и управителите на фитнес-центровете, които трябва да наемат сертифицирани служители, ще разполагат с лесен достъп до информация за всички сертифицирани инструктори, преминали през антидопингово обучение.

6. Контрол върху производството, разпространението и съдържанието на продукти, обявени за хранителните добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване (т. нар. „храни за спортисти“)

Необходимо е да бъдат предприети мерки за ограничаване на случаите, при които при проби на спортисти е установено наличие на забранени вещества в резултат на употреба на препарати (основно храни, предлагани като хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване) с необявени съставки на етикетите в следните насоки:

- Оптимизиране на регулацията при производството, внос и разпространение на храни, обявявани за хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване;
- Приемане на нормативни промени за усъвършенстване на експертната оценка на етикетите на храни, обявявани за хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, предвид вложените в тях съставки, както и на останалите изисквания към съдържащите се в етикета реквизити;
- Приемане на нормативни промени за въвеждане на контрол на съответствието на етикета на храните, обявявани за хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване със съдържанието им чрез извършване на анализи в акредитирана лаборатория;
- Предприемане на стъпки за засилване на обществената информираност за проблема с наличието на необявени съставки в храните за спортисти или в продуктите, предлагани като хранителни добавки чрез следните действия:
 - ✓ БАБХ трябва да продължи да информира своевременно за това на своя уебсайт при получаване на информация/констатиране за разпространение на пазара в страни от ЕС или други страни на продукти, съдържащи необявени на етикета потенциално опасни за здравето активни вещества, включително и с допингиращ ефект;
 - ✓ Предвидените в тази стратегия медийни кампании за информиране на рисковете от употребата на допинг ще акцентират и върху риска от евентуално съдържание на високорискови допинг-субстанции в различни видове продукти, например хранителни добавки.

7. Международно акредитиране на Лабораторията за антидопингов контрол към Антидопинговия център

При наличието на акредитирана от САА лаборатория в България ще отпадне необходимостта анализът на пробите, взети в България да се извършва в чужбина. Антидопинговият център ще

изпраща пробите, взимани в рамките на извършвания от него антидопингов контрол в акредитираната лаборатория в България при изразходване на значително по-малко финансови средства. Това ще даде възможност на антидопинговия център значително да увеличи броя на пробите от състезателен и извънсъстезателен допингов контрол, което ще позволи разширяване на обхвата на антидопинговия контрол и извършването на целогодишен мониторинг на различни групи.

8. Акредитиране на Лабораторията за антидопингов контрол към Антидопинговия център за анализиране на хранителните добавки

След планираното акредитиране от САА, Лабораторията за допингов контрол към Антидопинговия център трябва да бъде акредитирана от Българската служба за акредитация и за анализиране на хранителните добавки. Лабораторията ще прави анализ за наличие на забранени или високорискови субстанции в най-широко разпространените на продукти, обявени за хранителни добавки, ползвани от спортните организации и в спорта в свободното време в България. Антидопинговия център ще поддържа на своята интернет-страница списък с хранителните добавки, които са преминали анализ в лабораторията и за които е доказано, че не съдържат забранени или високорискови субстанции. Целта е намаляване на здравните рискове от употребата на продукти, обявени за хранителни добавки или храни, предназначени за употреба при интензивно мускулно натоварване, съдържащи необявени съставки и предотвратяването на случаите, при които български спортисти са уличени в употребата на субстанции, включени в забранителния списък, поради наличие на необявени съставки или замърсяване.

След извършен анализ е необходимо да се прецени каква е необходимостта от укрепване на административния капацитет на Антидопинговия център.

9. Научно-изследователска дейност

През следващите години трябва да бъде активизирана и научно-изследователската дейност за борба с допинга. Антидопинговия център ще използва част от допълнителните финансови средства, получени в резултат на акредитирането на Лабораторията за допингов контрол от страна на САА за разширяване на научно-изследователската си дейност за борба с допинга.

Антидопинговия център, съвместно с ММС ще идентифицират възможности за участие в научно-изследователски проекти за борба с допинга по линия на специални програми на ЕС и САА, ЮНЕСКО.

Необходимо е непрекъснато да бъде повишавана компетентността на персонала чрез обучение, обмяна на опит, международно сътрудничество и възможности за придобиване на научни степени.

МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

1. Изпълнител и координиращ орган на задачите, свързани с Националната стратегия за борба срещу допинга в спорта 2015-2024 г.:

- Министерството на младежта и спорта

2. Отговорна институция за осъществяване на допингов контрол, превенция и борба срещу допинга в спорта е Антидопинговият център (АЦ).

3. Институции-партньори на национално ниво:

- Министерството на здравеопазването
- Министерството на вътрешните работи
- Министерство на правосъдието
- Министерството на образованието и науката
- Българската агенция по безопасност на храните
- Агенция „Митници“
- Национална спортна академия „Васил Левски“
- Българският олимпийски комитет
- Лицензираните спортни организации
- Други – в хода на изпълнението на стратегическите задачи и след усъвършенстване и актуализиране на законовата рамка

При реализиране на Националната стратегия за борба срещу допинга в спорта, ще се търси подкрепата и сътрудничеството на САА (WADA), UNESCO, Съвета на Европа и други институции, които участват в борбата срещу употребата на допинг в спорта. Международното сътрудничество ще цели не само финансова и логистична подкрепа, но по-скоро достойното равнопоставено участие на нашата страна с европейски и други държави за реализиране на благородните цели на борбата с употреба на допинг в спорта – чрез участие в съвместни проекти и разработки, както и чрез опита на „добрата практика“.

ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Осигуряването на ефективни финансови механизми за реализация на целите на настоящата стратегия за борба с употребата на допинг в спорта предвижда:

- Бюджетни средства в рамките на всяко ведомство, ангажирано в изпълнение на стратегическите задачи за борба срещу допинга в спорта;
- Участие в международни програми и проекти за ползване на финансови средства от фондовете на Европейския съюз, ЮНЕСКО и други организации.

**В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА БОРБА СРЕЩУ
УПОТРЕБАТА НА ДОПИНГ В СПОРТА СЕ ОЧАКВА
ПОСТИГАНЕТО НА СЛЕДНИТЕ РЕЗУЛТАТИ:**

1. Намаляване на риска от употребата на високорискови за здравето вещества
2. Ограничено разпространение на допинг в спорта в резултат на изграден ефективен институционален и правен механизъм
3. По-висока информираност сред всички за рисковете от употребата на допинг, с акцент младежите и техните родители
4. Издигане на борбата с допинга в България на ново, по-високо равнище чрез международно акредитиране на Лабораторията за допингов контрол

Изпълнението на предвидените мерки в Националната стратегия за борбата срещу употреба на допинг в спорта са изключително важни както за поддържането на добрата спортна форма, здраве, морал и самочувствие на състезателите, и за достойното представяне на България пред света, така и за предпазване от злоупотреба със здравето на спортуващи в свободното си време. Широката осведоменост на обществеността, умелото ръководство и добра координация от участващите институции са гаранция за нейното успешно провеждане.

За изпълнение на Националната стратегия за борба срещу употребата на допинг в спорта ще се разработва ежегоден План за действие. Планът за действие е ще съдържа конкретни дейности за реализиране на поставените цели и мерки, индикатори, източници на финансиране, индикативни срокове и отговорни институции. Работата по плана ще се отчита ежегодно от ММС.